

*Željana Marić
Mirela Peić*

„KAD INDIVIDUALCI POSTANU I SURADNICI“ – IGROM I SPORTOM DO AKTIVNOG I ZADOVOLJNOG POJEDINCA HRVATSKOG DRUŠTVA

1. UVOD

Veliku ulogu u odgoju djece, uz roditelje i bliže članove obitelji, imaju i odgojitelji, a s njima i drugi stručni suradnici koji većinu vremena provode s djecom i to u njima najvažnijoj aktivnosti – igri. Upravo su kompetencije djelatnika u dječjim vrtićima osnovni element kvalitete provedbe svih aktivnosti s djecom pa tako i motoričkih aktivnosti (Gregorc, J. i sur., 2012). Važno je da cijeli odgojno-obrazovni proces doprinosi cjelovitom razvoju djeteta predškolskog uzrasta te na taj način potiče razvoj onih vještina koje će koristiti njemu samome, ali i društvu u cjelini.

Budući da su civilizacijske promjene dovele do brojnih posljedica kao što su: sve manje kretanja (TV ekrani, računala, mobiteli, sjedenje u školskim klupama), progresivna i brza ekspanzija znanja, sve prisutnije tzv. civilizacijske bolesti, previše slobodnog vremena, sve više ovisnika, delikvenata, itd. postavlja se pitanje na koji način pripremiti dijete za život u takvom svijetu, za odgovornog i aktivnog građanina.

Dijete predškolske dobi za zdrav psihofizički rast i razvoj treba imati zadovoljene temeljne ljudske potrebe među kojima je kretanje jedna od najvažnijih. U pokretu dijete upoznaje okolinu, prostor i prije svega upoznaje samoga sebe (Videmšek, 2002). Dijete od rođenja istražuje svijet i otkriva svoje mogućnosti te većinu vremena provodi u igri. Za dijete predškolske dobi igra predstavlja i osnovni oblik učenja (Findak, Delija, 2001) te će razvoj, učenje i rad biti uspješniji ukoliko se odvijaju u igri ili sadrže elemente igre. Njome dijete razvija osjećaj sigurnosti, samostalnosti, samokontrole, kompetencije, razvija vještine na svim područjima (motoričke, emocionalne, kognitivne, socijalne i govorne vještine) te jača samopouzdanje. Nije dovoljno da dijete samo promatra i sluša, već i da samo otkriva i istražuje – dodirne, rastavi, sastavi, pomiriši i isproba jer time zadovoljava svoju znatiželju, ali i doživljajima potiče razmišljanje i zaključivanje što je temelj intelektualnog razvoja, tj. razvoja kritičkog mišljenja, zaključivanja, rješavanja problema te kreativnosti.

Činjenica je da postoji tendencija sve manjeg kretanja već u najmlađe djece iz različitih razloga, s time su vezane i pojave bolesti kod sve mlađih ljudi, a to

predstavlja alarm za djelovanje. Mnoga istraživanja idu u prilog pozitivnog utjecaja igre na razvoj antropoloških obilježja npr. brzine (Lorger i Prskalo, 2010), agilnosti i eksplozivne snage (Trajkovski Višić i sur., 2010), na usvajanje motoričkih znanja, poboljšanje motoričkih dostignuća, stjecanje životnih i radnih navika.

Dijete u igri ima osjećaj slobode te je maksimalno tjelesno i emocionalno angažirano. U igri se također povećava rad svih organa i organskih funkcija pa je njena uloga u rastu i razvoju djece iznimno bitna. Uostalom igra je pravo djeteta prema Konvenciji o dječjim pravima.

2. PROJEKT „KAD INDIVIDUALCI POSTANU I SURADNICI“

Tijekom pedagoške godine 2013/2014. u skupini „Delfini“ (DV Rijeka, CPO Zamet, PPO Srdoči) razvio se projekt „Kad individualci postanu i suradnici“. Sustavnim praćenjem i promatranjem djece u različitim dijelovima dana i različitim aktivnostima uočeno je da se djeca ne igraju zajedno i da međusobno ne surađuju te da je interakcija i komunikacija među djecom slaba, a svakodnevno su prisutni nadmetanje, neslaganje, sukobi i svađa. Ozračje je ispunjeno natjecateljskim duhom, djeca su uglavnom usmjerena samo na sebe i svoj vlastiti uspjeh bez interesa za potrebe i želje drugih (drugoga vide kao prijetnju sebi i potenciraju vlastito isticanje). Mirnija i povučenija djeca još se više zatvaraju u sebe i često se osamljuju.

Svjesni činjenice da je skupina sastavljena od snažnih individualaca, nije nam bila namjera mijenjati djecu već ih potaknuti na kvalitetnije međusobne odnose uzimajući u obzir njihov karakter i poštujući integritet svakog djeteta. Strategija razvoja suradnje među djecom očituje se u postavljenom cilju: razvijati socijalne vještine kod djece (izgradnja samosvjesnosti, interpersonalni odnosi, rješavanje problema, komunikacijske vještine, upravljanje emocijama i kritičko mišljenje); pripremati ih za ulogu aktivnog građanina koji produktivno sudjeluje u društvu i pridonosi svojem okruženju te se u njemu osjeća sigurno, korisno i ugodno.

Projekt smo započeli aktivnostima upoznavanja samog sebe i razvijanja pozitivnog pristupa prema sebi jer potvrđivanje vlastite vrijednosti preduvjet je međusobnog uvažavanja. S obzirom da se svaki socijalni odnos zbiva unutar nekog socijalnog okruženja, različitim igrama i aktivnostima omogućile smo djeci međusobnu komunikaciju i interakciju (s namjerom da se stvore uvjeti za suradnju u skupini).

3. KAKO SMO DJECU POTAKNULI NA SURADNJU NA AKTIVNOSTI TJELESNOG VJEŽBANJA?

Djeca su polazila cjelodnevni redoviti program obogaćen sadržajima iz sporta, koji se u Dječjem vrtiću Rijeka nudi kao jedan od dodatnih programa (Pejčić, 2003).

Program obuhvaća usmjereno tjelesno vježbanje četiri puta tjedno u jutarnjim satima, sudjelovanje na sportskim manifestacijama Grada i Županije, posjete sportskim klubovima, druženje sa sportašima, izlete, obuku neplivača i zimovanje kao nadogradnju programa. Nositelji programa su odgojitelji, a kineziolog je stručni suradnik. U radu je naglasak stavljen na usmjereno tjelesno vježbanje kao glavni oblik organizacijskog rada tjelesne i zdravstvene kulture.

Primarni je cilj programa utjecati na višestrani psihosomatski razvoj djece s naglaskom na razvoj bazičnih motoričkih sposobnosti (koordinacije, brzine, fleksibilnosti, ravnoteže, jakosti), funkcionalnih sposobnosti te usvajanju motoričkih znanja specifičnih za pojedine sportske discipline.

Osnovne zadaće programa su (Findak, 1995): zadovoljiti djetetovu potrebu za igrom i kretanjem, stvoriti uvjete za skladan cjelokupan djetetov rast i razvoj i za radosno djetinjstvo, omogućiti djetetu da u igri surađuje s drugom djecom (stvarati osnovnu pretpostavku za razvijanje stvaralačkih sposobnosti i socijalizaciju djeteta), stvoriti uvjete da se dijete osjeća zadovoljno i slobodno, usvajati zdrav način življenja i navika nužnih za očuvanje zdravlja i života.

Iz tako definiranih općih zadaća proizlaze i posebne zadaće (Findak, 1995), a prednost dajemo sljedećima: zadovoljavanjem djetetove potrebe za igrom stvarati osnovnu pretpostavku za razvijanje stvaralačkih sposobnosti i za socijalizaciju djeteta te organizirati aktivnosti na taj način da budu zadovoljstvo i radost, da potiču, razvijaju i njeguju potrebu za suradnjom među djecom; usvajanje osnovnih normi ponašanja i reda, da pridonose razvoju samostalnosti, sigurnosti i samoinicijativnosti u rješavanju zadaća u različitim situacijama.

Postavljeni cilj od strane odgojitelja kompatibilan je sa zadaćama sportskog programa.

Često se sportski program u vrtiću provodi kao zasebna cjelina, neovisno o tome što je bitna zadaća odgojitelja u svakodnevnom odgojno-obrazovnom radu (dogaća se da ciljevi i zadaće samog programa nisu povezani sa stvarnim potrebama ili problemima, kako skupine tako i pojedinca). Smatramo važnim staviti naglasak na suradnju odgojitelja i kineziologa jer odgojitelj je taj koji dobro poznaje karakteristike skupine, a kineziolog se nadograđuje na svakodnevni odgojno-obrazovni rad. Odgojitelj dijagnosticira postojeće stanje, postavlja problem i određuje cilj te svojom dokumentacijom omogućuje kineziologu optimalan izbor sadržaja i aktivnosti koji će dovesti do pozitivnih ishoda i ostvarivanja ciljeva. Na taj se način, odabranim programskim sadržajima, metodičkim organizacijskim oblicima rada i metodskim postupcima, stavlja naglasak na razvoj zajedničkog cilja koji proizlazi iz zadaća tjelesne i zdravstvene kulture, tj. sportskog programa.

Osnovnoj aktivnosti i najprimjerenijem načinu učenja djece, igri, svakodnevno se dodavala dimenzija „suradnička“ i s djecom igrale igre koje su s radošću prihvaćala.

Neki autori smatraju da djecu treba pripremati za prihvaćanje poraza dok su drugi protiv natjecanja te navode da bi u kategoriji djece predškolske dobi natjecanje trebalo izbjegavati. Bošnjak (2004) navodi da organizirane natjecateljske sportske aktivnosti ne bi trebalo prakticirati prije 8. do 10. godine života djeteta. Djeci mlađoj od 8 godina važnije je omogućiti slobodnu, aktivnu igru koja će poticati razvoj bazičnih sposobnosti i vještina, odnosno svladavanje i nadgradnju motoričkih struktura prirodnih oblika kretanja poput trčanja, skakanja, puzanja... (Findak, Delija, 2001).

U skupini u kojoj se provodio navedeni projekt s načela natjecanja prelazilo se na načela suradnje, pronalazila su se rješenja u kojima svatko pobjeđuje. U igrama nije bilo „pobjednika“ i „gubitnika“, a jedino suradnjom i zajedničkim zalaganjem mogao se ostvariti cilj igre odnosno izvršiti zadatak. U tim su igrama djeca razvijala složenije socijalne vještine, a uspostavljanje uspješnijih odnosa s okruženjem pridonijelo je većem osobnom zadovoljstvu djece što je jedna od zadaća Građanskoga odgoja – razvoj odgovornog, aktivnog i zadovoljnog pojedinca u društvu.

Sve su se tjelesne aktivnosti provodile u parovima, trojkama, manjim skupinama i na razini cijele skupine i to u svim dijelovima aktivnosti: uvodnom, pripremnom, glavnom i završnom dijelu.

3.1. Primjer aktivnosti tjelesnog vježbanja u dvorani vrtića

Cilj aktivnosti bio je usvajanje znanja gornjeg vršnog odbijanja lopte (O) te usavršavanje preskakanja vijače uz naglasak na razvoj repetitivne snage i koordinaciju rada ruku i nogu.

U uvodnom dijelu realizirana je elementarna igra „Pozdrav“ u kojoj se djeca, dok traje glazba, kreću na unaprijed utvrđen način, kada glazba utihne, pozdravljaju se međusobno na različite načine (rukovanjem, koljenom, kukom i sl).

U pripremnom dijelu aktivnosti djeca su izvodila opće pripreme vježbe u trojkama bez rekvizita (oko obruča).

U glavnom „A“ dijelu vježbali su u paru na tri radna mjesta (gornje vršno odbijanje lopte, preskakanje vijače u mjestu, preskakanje vijače u kretanju).

Elementarna igra „Balon ne smije pasti“ radi se u manjim skupinama u kružnoj formaciji. Na znak djeca odbijaju balon uvis odbojkaškom tehnikom (gornje vršno odbijanje prstima) s ciljem zadržavanja balona što duže u zraku.

Baloni se koriste i u završnoj igri „Ples s balonom“ u kojoj djeca u paru plešu u ritmu glazbe s balonom između glava i pokušavaju ga što duže pridržavati na čelu.

4. ZAKLJUČAK

Na primjeru vlastite skupine uvjerile smo se da djeca nauče i primjenjuju socijalne vještine kad su norme u njihovu okruženju pohvala i suradnja, a ne kritika i natjecanje (natjecanje da, ali na ispravan način – što znači da treba dati što veći doprinos zajedničkom cilju bez uspoređivanja). Djeca su imala priliku zajedno raditi na ostvarivanju postavljenog cilja, često su bila u situaciji donositi odluke koje dovode do rezultata čime se potvrđivao pojedinac i pritom osjećao ponos s obzirom na individualni doprinos, a razvijala se i grupna povezanost.

Planiranje odgojno-obrazovnoga procesa usmjereno je na promišljanje dobiti i načina na koji se ona može ostvariti, a ne na parcijalne ciljeve, tj. područja i sadržaje učenja, nezavisno od individualnih značajki svakog djeteta. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje uključuje: osobnu, emocionalnu i tjelesnu, obrazovnu i socijalnu dobit djeteta čime svi uključeni u odgojni proces imaju obvezu omogućiti djetetu da bude zdravo, zadovoljno i da se osjeća dobro, da uspješno funkcionira i razvija osobne potencijale (spoznajne, umjetničke, motoričke...) te da uspješno interpersonalno (socijalno) funkcionira i razvija socijalne kompetencije (Nacionalni kurikulum 201.).

Socijalno kompetentna djeca mogu na odgovarajući način odgovoriti na neprihvatljiva ponašanja svojih vršnjaka. Stabilnost socijalne kompetencije omogućuje kontekst u kojem se dijete uči primjerenom ponašanju, pravilima ponašanja, društvenim pravilima zajednice te doprinosi zdravom razvoju djece, izgradnji kvalitetnih odnosa s drugim ljudima i samim sobom.

Poboljšanjem socijalnog ponašanja postignuti su ishodi: samoaktualizacija i razvoj samopouzdanja, uspješnije socijalno funkcioniranje (empatija, učinkovito upravljanje emocijama, sposobnost usklađivanja vlastitih ciljeva i prioriteta s ciljevima i zahtjevima skupine), upravljanje sukobima i njihovo rješavanje, tj. zamjena postojećih, nepoželjnih oblika ponašanja novima, poželjnima (koji su omogućili uspješnije odnose u socijalnoj okolini) te razvoj socijalne odgovornosti.

5. LITERATURA

1. Bošnjak, B. (2004). 200 igara (drugi dio) – igre na otvorenom. MiB, Zagreb.
2. Findak, V. (1995). Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju. Zagreb: Školska knjiga.
3. Findak, V., Delija, K. (2001). Tjelesna i zdravstvena kultura u predškolskom odgoju. Zagreb: Edip.
4. Gregorc, J., Meško, M., Videmšek, M., Štihec, J. (2012). Ljudski resursi kao element kvalitete provedbe motoričkih aktivnosti u dječjim vrtićima. U: Kineziologija vol. 44 No 1 (str. 73-78).

5. Ivanković, A. (1988). Tjelesne vježbe i igre u predškolskom odgoju. Zagreb: Školska knjiga.
6. Lorger, M., Prskalo, I. (2010). Igra kao početni oblik treninga brzine u predškolskoj dobi. U I. Jukić, C. Gregov, S. Šalaj, L. Milanović, T. Trošt-Babić (ur.) 8. godišnja međunarodna konferencija „Kondicijska priprema sportaša“, Zbornik radova, Zagreb: Kineziološki fakultet (str. 473-476).
7. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Republika Hrvatska, MZOS, 2014.
8. Pejčić, A. (2003). Igram do sporta. Rijeka.
9. Trajkovski Višić, B., Zebić, O., Hrvoj, Z. (2010). Utjecaj kineziološkog programa na poboljšanje eksplozivne snage i agilnosti u červerogodišnjaka. U I. Jukić, C. Gregov, S. Šalaj, L. Milanović, T. Trošt-Babić (ur.) 8. godišnja međunarodna konferencija „Kondicijska priprema sportaša“ Zagreb: Kineziološki fakultet (str. 477-480).
10. Trajkovski Višić, B., Zebić, O., Podnar, H., Đekić, E. (2010). Kineziološke aktivnosti za razvoj brzine, eksplozivne snage i agilnosti djece predškolske dobi. U I. Jukić, C. Gregov, S. Šalaj, L. Milanović, T. Trošt-Babić (ur.) 8. godišnja međunarodna konferencija „Kondicijska priprema sportaša“, Zbornik radova, Zagreb: Kineziološki fakultet (str. 469-472).
11. Videmšek, M., Jovan, N. (2002.) Čarobni svet igral in športnih pripomočkov. Ljubljana: Univesitet v Ljubljani, Fakultet za šport, Institut za šport.